

O'QUVCHILARDA KREATIV FIKRLASH QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODLARI

*Termiz Iqtisodiyot va Servis universiteti Pedagogika va ijtimoiy gumanitar
fanlar fakulteti Pedagogika va Psixologiya talim yonalishi 2.23 guruh talabasi*

Pirliyeva Gulmira Botir qizi

Annatsiya Ushbu maqolada o'quvchilarda kreativ fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirishning zamonaviy metodlari yoritilgan. Kreativ fikrlashning ta'lim jarayonidagi o'rni, uning o'quvchi shaxsining intellektual rivojlanishiga ta'siri, shuningdek, dars jarayonida qo'llaniladigan samarali metodlar tahlil qilingan. Tadqiqot davomida tajriba-sinov ishlari, ularning natijalari hamda O'zbekiston ta'lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ham ko'rsatib o'tilgan.

Kalit so'zlar kreativlik, kreativ fikrlash, metodlar, innovatsion ta'lim, kompetensiya, STEAM, takrorlanmas fikr, muammoli ta'lim, divergent fikrlash.

XXI asr ta'lim tizimi innovatsion yondashuvlarni talab qilmoqda. Bugungi globallashuv sharoitida o'quvchilar nafaqat mavjud bilimlarni egallashi, balki ular asosida yangicha, noodatiy yechimlar topa olishi zarur. Shu sababli kreativ fikrlashni rivojlantirish ta'limning asosiy vazifalaridan biriga aylandi. Kreativ fikrlash – bu muammoga yangicha yondashish, alternativ fikrlar yaratish, mavjud ma'lumotlarni qayta tashkil etish va original g'oyalar ishlab chiqish qobiliyatidir. O'zbekiston Respublikasida oxirgi yillarda ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, innovatsion ta'lim muhitini yaratish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, “Yangi O'zbekiston – maktab ostonasidan boshlanadi” tamoyili asosida kreativ ta'lim metodlari keng joriy etilmoqda.

Muammoning dolzarbligi

O'quvchilarning mustaqil, erkin va noodatiy fikrlashi ta'lim natijalarining asosiy ko'rsatkichiga aylanmoqda. An'anaviy ta'lim metodlari ko'plab hollarda kreativlikni rivojlantirishga yetarli darajada xizmat qilmaydi. Raqamli avlod uchun moslashgan interaktiv, innovatsion va STEAM yondashuvlaridan foydalanish zarurati ortmoqda. Davlatimizda kreativ ta'limni qo'llab-quvvatlaydigan qonunlar, dasturlar va loyihalar kuchaytirilmoqda, bu esa mavzuning amaliy ahamiyatini oshiradi. **Muammoli vaziyat yaratish metodi**

O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilar uchun muammoli savollar yoki vaziyatlar yaratadi. O'quvchi mustaqil o'ylashga, yangi yechimlar topishga majbur bo'ladi.

2. "Aqliy hujum" (Brainstorming) Ko'plab g'oyalar ilgari surilib, keyin eng optimal variant tanlanadi. Bu metod o'quvchilarda erkin fikr aytishni kuchaytiradi.

3. STEAM yondashuvi Fanlar integratsiyasi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) orqali o'quvchi amaliy faoliyatda kreativ yechimlar topishga o'rgatiladi.

4. Klaster usuli O'quvchilar g'oya xaritasi yaratadilar. Bu ularga mavzu o'rtasidagi bog'liqlikni kreativ ko'rinishda tasavvur qilishga yordam beradi.

5. Rolli o'yinlar Ijodiy ro'llarga kirish orqali o'quvchilar voqea va muammolarni yangi burchakdan ko'ra oladilar.

6. Loyihaviy ta'lim O'quvchilar berilgan mavzu bo'yicha mustaqil loyiha yaratadilar. Bu ularda innovatsion fikrlashni kuchaytiradi. Divergent fikrlash moslashuvchanlik muammoga ko'p yo'nalishda yondashish erkin fikr ayta olish innovatsion qaror chiqarish Kreativ fikrlashni rivojlantirish metodlari

O'zbekistonda bu borada amalga oshirilayotgan ishlar

"Ta'lim to'g'risida" Qonun va Milliy o'quv dasturi (2022–2023) orqali kreativ kompetensiyalar asosiy kompetensiyalardan biri sifatida belgilandi. "Raqamli avlod" konsepsiyasi asosida maktablarda STEAM, robototexnika, 3D texnologiyalar joriy qilinmoqda. Prezident maktablari, ijod maktablari va IT maktablarida kreativ fikrlash darslari alohida yo'nalish sifatida o'tilmoqda.

O'qituvchilar uchun kreativ pedagogika bo'yicha malaka oshirish kurslari yo'lga qo'yilgan.

Bundan tashqari, zamonaviy raqamli texnologiyalar kreativ fikrlashni rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt bilan ishlash, gamifikatsiya (o'quv jarayonini o'yin orqali tashkil etish) kabi innovatsion metodlar o'quvchilarning qiziqishini oshirib, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini mustahkamlaydi. Masalan, kod yozish, grafik dizayn yaratish yoki virtual reallik texnologiyalaridan foydalanish orqali o'quvchilar o'z bilimlarini mustahkamlaydi va yangi g'oyalarni ilgari suradi.

Shu bilan birga, o'qituvchilarning o'zlari ham kreativ fikrlashga ega bo'lishlari, yangilikka ochiq bo'lishlari juda muhim. Agar pedagog an'anaviy o'qitish usullariga ortiqcha tayanib qolsa, o'quvchilarning kreativlik qobiliyatlari cheklanib qolishi mumkin. O'qituvchilar nafaqat bilim beruvchilar, balki o'quvchilarning ichki ijodiy salohiyatini ochib beruvchi ilhom manbai bo'lishlari kerak. Shuning uchun ham pedagoglarning doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi metodikalarni o'rganishi va o'quvchilarga innovatsion yondashuvlarni taklif qilishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Albatta, kreativlikni rivojlantirish jarayonida ayrim muammolar ham uchraydi. Masalan, aksariyat maktablarda texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmagani yoki an'anaviy yondashuvlarga haddan tashqari e'tibor qaratilishi innovatsion metodlarni joriy etishda qiyinchilik tug'diradi. Shu boisdan, ta'lim tizimida yangi metodlarni ommalashtirish va ularni keng qo'llash uchun davlat va ta'lim muassasalari hamkorligida maxsus dasturlar ishlab chiqilishi lozim. O'quvchilarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish - nafaqat ta'lim tizimining, balki jamiyatning ham kelajagi uchun muhim vazifalardan biridir. Innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchilarda mustaqil va ijodiy fikrlashni shakllantirish ularning nafaqat akademik muvaffaqiyatlarini oshiradi, balki kelajakda hayotiy muammolarga kreativ yondashish ko'nikmalarini ham shakllantiradi. Bugun biz

ta'limda kreativlikni rivojlantirsak, ertangi kunda yangilik yaratishga qodir avlodni tarbiyalaymiz.

Adabiyotlar tahlili:

O'quvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishga doir ilmiy va pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu masala ta'lim tizimida dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Kreativlik va ijodiy tafakkurni rivojlantirish bo'yicha tadqiqotlar XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab keng ko'lamda olib borilgan bo'lsa-da, bugungi kunda innovatsion pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta'lim metodlari asosida yangicha qarashlar shakllanmoqda.

Kreativlik va uning ta'riflari: Tadqiqotchilar kreativlikni turlicha talqin qiladilar. Masalan, J. Gilford kreativlikni divergent tafakkur bilan bog'liq holda ko'rib chiqib, uning asosiy mezonlarini - original fikrlash, muammolarni turli xil yechimlar orqali hal qilish va moslashuvchan tafakkur sifatida belgilaydi. Shuningdek, E. de Bono kreativ tafakkurni lateral tafakkur bilan bog'lab, muammolarga noodatiy yondashish va innovatsion yechimlar topish jarayoni sifatida izohlaydi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning nafaqat bilim olish, balki mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan.

O'zbek pedagogikasi va psixologiyasida ham kreativlik bo'yicha qator tadqiqotlar olib borilgan. Xususan, O. Musurmonova o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uchun ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish zarurligini ta'kidlaydi. Shuningdek, G'. Yuldashev o'z tadqiqotlarida kreativlikni rivojlantirish uchun loyihaviy ta'lim va gamifikatsiya metodlarining samaradorligini yoritib bergan.

Adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, kreativlikni rivojlantirish ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, bu jarayonda innovatsion pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalar muhim rol o'ynaydi. Ilmiy tadqiqotlar shuni tasdiqlaydiki, kreativ tafakkurni rivojlantirish uchun an'anaviy yondashuvlardan voz kechib, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va raqamli

texnologiyalardan keng foydalanish zarur. Shunday ekan, kelajak avlodning kreativ salohiyatini oshirish uchun ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni keng tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Natija: Bugungi globallashgan dunyoda o'quvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biriga aylangan. An'anaviy o'qitish metodlari faqat tayyor bilimlarni yetkazishga yo'naltirilgan bo'lsa, zamonaviy yondashuvlar o'quvchilarga o'z mustaqil fikrlash qobiliyatlarini namoyon etish va yangilik yaratish imkoniyatini beradi. Shuning uchun kreativ fikrlashni shakllantirish nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanishiga, balki jamiyatning kelajakdagi intellektual va innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida shuni anglash mumkinki, kreativlik - bu tug'ma iste'dod emas, balki tarbiyalanadigan va rivojlantiriladigan qobiliyatdir. Agar o'qitish jarayoni innovatsion metodlar bilan boyitilsa, o'quvchilar yangi g'oyalar ishlab chiqish, muammolarni turli yo'llar bilan hal qilish va ijodiy yondashish qobiliyatlariga ega bo'ladilar. Buning uchun esa muammoli ta'lim, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish va raqamli texnologiyalardan foydalanish zarur.

Shuningdek, o'qituvchilarning roli ham juda muhim. Ular o'quvchilarga faqat bilim beribgina qolmay, balki ularga ijodiy tafakkur qilish, o'z fikrini erkin ifoda etish va mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini yaratishlari lozim[6]. Zero, ijodiy muhit mavjud bo'lgan taqdirda, o'quvchilar o'z potensialini to'liq namoyon eta oladilar. Shu boisdan, o'qituvchilar doimiy ravishda o'z ustida ishlashi, yangi pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishi va kreativlikni rag'batlantiruvchi ta'lim muhitini yaratishi lozim. Ammo haqiqat shuki, bu jarayonda qator muammolar ham mavjud. Masalan, ta'lim tizimida haligacha an'anaviy yondashuvlarga ortiqcha urg'u berilishi yoki zamonaviy texnologiyalarning yetarlicha qo'llanilmasligi kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayoniga to'siq bo'lishi mumkin. Shuning uchun ham ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarni keng tatbiq etish, o'qituvchilarni doimiy malaka oshirish kurslarida ishtirok etishga rag'batlantirish va kreativlikni qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish lozim. O'quvchilarning kreativlik qobiliyatlarini

rivojlantirish - bu zamonaviy ta'limning ajralmas qismi bo'lib, u jamiyat taraqqiyoti uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va zamonaviy texnologiyalar yordamida kreativ fikrlashni shakllantirish mumkin. Kelajakda kreativ va mustaqil fikrlovchi avlodni tarbiyalash uchun biz hozirdan ta'lim jarayonida innovatsiyalarga keng yo'l ochishimiz kerak. Zero, bugungi o'quvchilar -ertangi innovatorlar, olimlar va yetakchilardir.

Xulosa. Zamonaviy dunyo tez o'zgarib, rivojlanib bormoqda va bu jarayonda insoniyatdan faqat bilim olish emas, balki o'z fikrini mustaqil ilgari surish, yangi g'oyalarni ishlab chiqish va innovatsion yondashuvlarni qo'llay olish qobiliyati talab etilmoqda. Bugungi ta'lim tizimi ham bu talabga javob berishi, o'quvchilarni shunchaki bilim olishga emas, balki ijodiy va mustaqil fikrlashga yo'naltirishi kerak

Kreativlik - bu insonning turli vaziyatlarda innovatsion va noodatiy qarorlar qabul qila olish qobiliyati bo'lib, uni rivojlantirishning eng samarali usuli - ta'lim jarayonida zamonaviy innovatsion yondashuvlardan foydalanishdir. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyihaviy ishlar, gamifikatsiya va raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ayniqsa, ularning mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash va yangilik yaratish ko'nikmalarini shakllantirish o'qitish jarayonining asosiy maqsadlaridan biri bo'lishi lozim.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida kreativlikni rivojlantirishda o'qituvchilarning o'rni beqiyos. Agar pedagog innovatsiyalarga ochiq bo'lsa, zamonaviy metodlarni o'zlashtirib, dars jarayoniga tatbiq etsa, o'quvchilar ham o'z salohiyatini to'laqonli namoyon eta oladilar. Shuning uchun o'qituvchilar muntazam ravishda o'z malakalarini oshirib borishlari va yangiliklarga intilishlari lozim.

Biroq ta'lim tizimida hanuzgacha kreativlikni rivojlantirishga to'siq bo'layotgan ayrim muammolar mavjud. Jumladan, an'anaviy ta'lim metodlarining haddan tashqari ustuvorligi, zamonaviy texnologiyalarning yetarlicha joriy qilinmagani, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini ochib berish uchun yetarlicha

imkoniyat yaratilmagani bu boradagi sa'y-harakatlarni cheklab qo'ymoqda. Ushbu muammolarni hal qilish uchun ta'lim muassasalari, o'qituvchilar va jamiyat hamkorlikda harakat qilishi, ijodiy va innovatsion ta'lim muhitini shakllantirishga e'tibor qaratishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, bugungi ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish - bu nafaqat muhim, balki zarur jarayon hisoblanadi. Zero, kelajak jamiyati kreativ va innovatsion fikrlovchi avlod qo'lida. Shuning uchun biz bugun ta'limda ijodiy va innovatsion yondashuvlarni keng tatbiq etsak, ertaga tafakkur qudratiga ega, muammolarga noodatiy yechim topa oladigan, jamiyatni rivojlantira oladigan avlodni tarbiyalaymiz. Kreativlik - bu kelajakning kaliti va biz uni bugun ochishimiz kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Gilford, J. P. (1967). The Nature of Human Intelligence. New York: McGraw-Hill.
2. De Bono, E. (1992). Serious Creativity: Using the Power of Lateral Thinking to Create New Ideas. HarperBusiness.
3. Ismailov, T. (2024). Cultural heritage of ancient Uzbekistan. Решение социальных проблем в управлении и экономике, 3(11), 5-8.
4. Musurmonova, O. (2013). Pedagogik innovatsiyalar va ta'lim jarayoni. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
5. Yuldashev, G. (2020). O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishning pedagogik asoslari. Toshkent: Fan va Texnologiya Nashriyoti.
6. Csikszentmihalyi, M. (1996). Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention. HarperCollins.